

УДК 340.1

ЦІННІСТЬ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ВТІЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ЗАГАЛЬНОДОЗВІЛЬНОГО ТИПУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Наталія Раданович

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: nataliya.radanovych@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-0126-6188*

Сутність загальнодозвільного типу правового регулювання вбачається у його спрямованості на максимальну реалізацію свободи в межах наявного правопорядку. Відтак сфера вказаного регулювання пов'язується із соціальними цінностями, втілення яких узалежнюється відповідними обсягами свободи і уможливується юридичними засобами «загальнодозвільного призначення». До таких цінностей віднесено насамперед цінність Людської особи, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку, а також народовладдя, місцеве самоврядування, громадянське суспільство тощо. Встановлено, що здоров'я Людини як цінність, визначальна в системі інших, набуває додаткових можливостей свого юридичного забезпечення. Це відбувається завдяки відповідним юридичним заборонам, зобов'язуванням, дозволам, що формують зміст, обсяг і межі низки прав, які «орієнтують» загальнодозвільний процес запровадження названої цінності. Відповідно проаналізовано юридичний інструментарій опосередкування «права на охорону здоров'я» та пов'язаних з ним прав, з'ясовано його функціональне призначення для максимального можливого розширення обсягу свободи стосовно відновлення, збереження і розвитку вказаного складника цінності Людської особистості.

Ключові слова: цінності, право на життя, право на охорону здоров'я, репродуктивні права людини, юридичні заборони, зобов'язування, дозволи.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2024.79.020>

Вступ. Думка про те, що право загрожує свободі, подекуди висловлювана в науковій літературі, спростовується низкою аргументів [25, с. 18], з-поміж яких, ефективні пошуки можливостей правового регулювання для вимірювання, збереження і збільшення потенціалу людини, як істоти вільної. Йдеться про відповідний тип такого регулювання – загальнодозвільний. Його традиційно позначають формулою «дозволено усе, що не заборонено законом» і пов'язують із свободою особи, її активністю у прагненні реалізувати себе, свої інтереси та здібності юридичними засобами.

Закономірно, що у сферу такого регулювання потраплятимуть ті соціальні явища, які безпосередньо пов'язані зі свободою, вільним розвитком особистості та інших суб'єктів суспільного життя. Йдеться насамперед про соціальні цінності, що у своїй реалізації узалежнені відповідними обсягами свободи, як-от: цінність Людської особи, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека, народовладдя, місцеве самоврядування, громадянське суспільство тощо.

Постановка проблеми. Інтерес правознавства, на думку сучасних вчених-правознавців, становлять передусім ті види цінностей чи їхні аспекти, які мають безпосередній стосунок до характеристики аксіологічної природи права [15, с. 313].

І в цьому сенсі, чи не найвагомішою є цінність здоров'я Людини, як визначальна для реалізації усіх інших, і насамперед життя, а відтак – і як критерій оцінки позитивного права. Це спонукає досліджувати усі можливі юридичні засоби її втілення.

Стан опрацювання. Конституційне визнання людини, зокрема її життя і здоров'я, найвищою соціальною цінністю в Україні (стаття 3), супроводжується численними фундаментальними науковими дослідженнями в різних галузях юриспруденції, які насамперед пов'язані з проблематикою права на охорону здоров'я.

Право людини на охорону здоров'я уже тривалий час є предметом всебічного наукового дослідження і вітчизняних, і зарубіжних науковців. Серед українських правознавців варто окремо вказати на праці таких дослідників, як Н. Коротка [17, с. 128], О. Пушкіна [23, с. 222], О. Поживілова, Я. Радиш [24, с. 66], Н. Тюхтій [35, с. 72].

Вагомість результатів досліджень указаних науковців полягає у тому, що вони не лише пов'язували поняття, загальні ознаки, особливості, зміст та обсяг права людини на охорону здоров'я, а й також охарактеризували у своїх працях зв'язок права людини на охорону здоров'я із репродуктивними правами людини, які нині отримують широке визнання у міжнародних та національних правових актах з прав людини.

Метою цієї публікації є виявлення відповідного юридичного інструментарію втілення цінності здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Втілення *цінності здоров'я Людини* опосередковується низкою прав, закріплених у міжнародних актах, як-от медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, що є необхідним для підтримання здоров'я (ст. 25 Загальної декларації прав людини) [13], правом людини на соціальну і медичну допомогу (ст. 13 Європейської соціальної хартії) [12] тощо. Водночас у Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права проголошено право *на найвищий досяжний рівень* фізичного і психічного здоров'я (ст. 12) [18], чим декларується відповідна спрямованість правового регулювання – сприяти максимальному розвитку (свободі) людини, тобто утверджується його загальнодозвільний тип.

Аналогічну спрямованість правового регулювання – загальнодозвільну – спостерігаємо і в Україні: «здоров'я – *стан повного* фізичного, психічного і соціального *благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад*» (ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я – далі Основи) [20].

На конституційному рівні цінність здоров'я пов'язується із правом на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49 Конституція України), що супроводжується:

а) відповідним *юридичним дозволом для кожної людини*, який презюмує вимогу забезпечувальних дій держави;

б) *юридичним зобов'язанням держави* щодо фінансування відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм, створення умов для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, надання безоплатної медичної допомоги в державних і комунальних закладах охорони здоров'я; сприяння розвитку лікувальних закладів усіх форм власності; піклування про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя;

в) *юридичною заборонаю державі* – скорочувати існуючу мережу закладів охорони здоров'я.

Водночас Конституційний Суд України висновує, що «загальний зміст безоплатної медичної допомоги» полягає у:

відсутності для всіх громадян обов'язку (юридичного зобов'язання) сплачувати за надану їм у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медичну допомогу і в момент, і до чи після її отримання;

юридичній забороні для відповідних суб'єктів: «Словосполучення «безоплатність медичної допомоги» означає неможливість стягування з громадян плати за таку допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я у будь-яких варіантах розрахунків (готівкою або безготівкових): чи у вигляді «добровільних внесків» до різноманітних медичних фондів, чи у формі обов'язкових страхових платежів (внесків) тощо» [27].

У рамках галузевого законодавства право на охорону здоров'я «розщеплюється» на окремі *юридичні дозволи для людини (фізичної особи)*, що супроводжують:

право на життя, зокрема, право повнолітніх жінки або чоловіка за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством (ч. 7 ст. 281 Цивільного кодексу України – далі ЦК України) [36];

право на охорону здоров'я (ст. 283 ЦК України) [36];

право на медичну допомогу (ст. 284 ЦК України) [36];

права фізичної особи, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я (ст. 287 ЦК України) [36];

право на донорство (ст. 290 ЦК України) [36].

При цьому право на охорону здоров'я пов'язується також із низкою адресованих людині (фізичній особі) обмежувачів свободи її дій, а саме:

юридичних зобов'язань, як-от «фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення інформації, зазначеної у частині першій цієї статті, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел. 4. Фізична особа може бути зобов'язана до проходження медичного огляду у випадках, встановлених законодавством» (ч. 3 ст. 286 ЦК України) [36]; «громадяни України зобов'язані: а) піклуватися про своє здоров'я та здоров'я дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян; б) у передбачених законодавством випадках проходити профілактичні медичні огляди і робити щеплення; в) вживати передбачених Законом України «Про екстрену медичну допомогу», заходів для забезпечення надання екстреної медичної допомоги іншим особам, які знаходяться у невідкладному стані» (ст. 10 Основ) [20];

юридичних заборон, з-поміж яких: «особа донора не повинна бути відомою реципієнту, а особа реципієнта – родині донора, крім випадків, коли реципієнт і донор перебувають у шлюбі або є близькими родичами» (ст. 290 ЦК України) [36].

Окремо в галузевому законодавстві зафіксовані також відповідні *юридичні зобов'язання і заборони*, звернуті до суб'єктів владних повноважень: «Забороняється проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою досліду (ст. 45 Основ) [20], «Забороняється насильницьке або шляхом обману вилучення крові у фізичної особи з метою використання її як донора» (ст. 46 Основ) [20].

З наведеного простежується, що право на охорону здоров'я супроводжується низкою юридичних засобів.

Одні з них формують зміст, обсяг, межі права на охорону здоров'я, як-от юридичні дозволи, зобов'язання, заборони, звернуті до кожної людини (фізичної особи), при цьому:

юридичні дозволи забезпечують мінімальний обсяг (стандарт) свободи в рамках досліджуваного права, який гарантується конституційним принципом заборони звуження змісту і обсягу існуючих прав і свобод (ст. 22 Конституції України);

юридичні зобов'язання і заборони – максимальний обсяг свободи («свобода дій поза заборонами і зобов'язаннями»), який гарантується конституційним принципом невичерпності прав і свобод людини і громадянина, закріплених Конституцією України (ст. 22 Конституції України).

Відповідно такі засоби є складниками загальнодозвільного типу правового регулювання, формуючи його базову конструкцію – загальний дозвіл.

Інша група юридичних засобів стосується державних органів, інших суб'єктів владних повноважень і відповідно є складниками спеціально-дозвільного типу правового регулювання. Такі засоби хоч і опосередковано, але суттєво впливають на зміст, обсяг і межі права на охорону здоров'я і цей вплив сутнісно проявляється в наступному:

юридичні зобов'язання і заборони здатні сприяти реалізації права на охорону здоров'я, а отже, і свободі людини, і це впливає з конституційного принципу, згідно з яким «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави» (ст. 3 Конституції України);

юридичні дозволи, навпаки, здатні виступати потенційними обмежувачами права на охорону здоров'я, тобто свободи людини, а особливо такий їх різновид, як дискреційні повноваження. Тому, «запобіжником» стає конституційний принцип, згідно з яким «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» (ч. 2 ст. 19 Конституції України).

З огляду на вказане, не випадково в межах конституційного контролю виникають питання:

запровадження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти і дозволу лікувально- та санітарно-профілактичним закладам приймати від хворих плату за надані їм інші медичні послуги як внесення добровільної компенсації, у зв'язку з чим Конституційний Суд України висловився так: «вихід з критичної ситуації, яка склалася з бюджетним фінансуванням охорони здоров'я, не в запровадженні практично необмеженого переліку платних медичних послуг, а в зміні ...концептуальних підходів до розв'язання проблем, пов'язаних із забезпеченням конституційного права на медичну допомогу, розробці, затвердженні та впровадженні відповідних загальнодержавних програм, в яких був би чітко визначений гарантований державою (у тому числі державним фінансуванням) обсяг безоплатної медичної допомоги всім громадянам у державних і комунальних закладах охорони здоров'я, запровадженні медичного страхування та ін.» [26];

«можливості забезпечення медичної допомоги в державних і комунальних закладах охорони здоров'я не тільки за рахунок державного бюджетного фінансування та внесків роботодавців, але й за рахунок залучення коштів населення через інші солідарні форми, такі як лікарняні каси, кредитні спілки тощо» [27];

«скорочення існуючої мережі державних і комунальних закладів охорони здоров'я є зниженням кількісних показників забезпеченості населення медичною допомогою, зокрема шляхом зменшення кількості таких державних і комунальних закладів, які забезпечують потреби населення у медичному обслуговуванні на відповідній території» [16].

Тобто розглядаються питання підставності, обґрунтованості окремих юридичних дозволів, зобов'язань, заборон як засобів (складників) спеціально-дозвільного типу правового регулювання, що суттєво впливають на зміст і обсяг права на охорону здоров'я. Це свідчить про використання на даній ділянці суспільних відносин юридичних засобів і «загальнодозвільного», і «спеціально-дозвільного» призначення. Це зрозуміло, хоча б з огляду на природу досліджуваного права – «охороняти здоров'я». Проте лише дотримання відповідної спрямованості правового регулювання, вектора, який задається його загальнодозвільним типом, тобто оцінка усіх юридичних засобів з позицій максимальної реалізації свободи людини – сприятиме втіленню цінності здоров'я.

Дослідження окремих аспектів юридичного опосередкування права на охорону здоров'я також зумовлює і сюжет про певну його обумовленість. У науковій літературі це питання розв'язується в контексті визначення типу правового регулювання, під яким розуміють «той чи інший формат допустимої взаємодії учасників суспільних відносин у сфері права, який передбачає той чи інший ступінь свободи їх дій та фактори, від яких ця свобода залежить» [14]. Це дозволяє зосередитися не лише на сутнісній характеристиці загальнодозвільного типу регулювання, а й на його обумовленості.

Така обумовленість, як видається, проявляється на різних рівнях, з огляду на різні форми зв'язків (причини і наслідків, зв'язку станів). Відповідно можна простежити:

обумовлювальні чинники змістовного характеру: «Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя», «Основи законодавства України про охорону здоров'я визначають правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулюють суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості» (Преамбула Основ) [20];

обумовлювальні чинники формального характеру (як це було на період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: «В інтересах лікування особи, хворої на коронавірусну хворобу (COVID-19), підтверджену за результатами лабораторного тестування, згідно з протоколом надання медичної допомоги, затвердженим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, за умови отримання інформованої згоди на медичне втручання відповідно до цього Закону можуть також застосовуватися: незареєстровані лікарські засоби, що рекомендовані офіційним органом Сполучених Штатів Америки, країн-членів Європейського Союзу, Великобританії, Швейцарської Конфедерації, Японії, Австралії, Канади, Китайської Народної Республіки, Держави Ізраїль для лікування коронавірусної хвороби (COVID-19) у відповідній країні» (ст. 44 Основ)[20; 21];

обумовлювальні фактори – зв'язки різних прав. Відповідно обумовленість загальнодозвільного втілення досліджуваної цінності характеризується зв'язком права на охорону здоров'я людини з:

правом на відповідний життєвий рівень, включаючи ...медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту самої людини та її сім'ї (ст. 25 Загальної декларації прав людини) [13];

правом людини на інформацію, у тому числі про стан свого здоров'я (ст. 285 ЦК України) [36]; правом на таємницю про стан здоров'я (ст. 286 ЦК України) [36], тобто правом на приватність, і, щонайголовніше, з правом на життя.

Про такий зв'язок прав неодноразово висловлювався Конституційний Суд України, зокрема при вирішенні питання про конституційність окремих положень постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення проти-епідемічних заходів», положень частин першої, третьої ст. 29 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», абзацу дев'ятого пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»»: «...державна зобов'язана здійснити ефективні заходи – зокрема правове регулювання та відповідну адміністративну практику – з метою захисту людини і суспільства від серйозних загроз, пов'язаних із поширенням на території України COVID-19. Через поширення хвороби під загрозою опинилося *життя і здоров'я людей – фундаментальні конституційні цінності*. Під час протидії пандемії право на життя і право на охорону здоров'я є найбільш тісно пов'язаними. Зв'язок між цими конституційними правами полягає в тому, що недостатні, несвоєчасні та неефективні заходи держави у сфері охорони здоров'я в умовах пандемії можуть означати безпосереднє посягання на право кожної людини на життя.... Захист права на життя і здоров'я людей є фундаментальним для здійснення всіх інших прав і свобод, у тому числі громадянських і політичних прав» [19].

У наведеному прикладі йдеться про взаємодоповнюваність прав у процесі загальнодозвільного забезпечення цінності здоров'я.

Подібні приклади трапляються і в практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, **взаємодія права на охорону здоров'я і права на життя** обґрунтовується ЄСПЛ у рішеннях *Mihu v. Romania* [8], *Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal* [7] в контексті дослідження питань належного виконання медичними працівниками своїх обов'язків (зокрема, питань про медичну недбалість, що призвела до смерті особи, а відтак – і до порушення ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [22]).

У такому ж контексті можна навести для прикладу і зв'язок *права на охорону здоров'я та заборони катувань*. Йдеться про порушення прав ув'язнених, невжиття державними органами усіх необхідних засобів з метою уникнення погіршення стану здоров'я осіб, що перебувають під вартою або в місцях позбавлення волі, та неналежне і несвоєчасне надання медичної допомоги, що досліджувалося ЄСПЛ у справах: *Іванов та Кашуба проти України* [6]; *Мельник проти України* [31]; *Яковенко проти України* [34], *Кушнір проти України* [30], *Кондратьєв проти України* [29], *Темченко проти України* [33], *Салахов та Іслямова проти України* [32].

Зв'язок *права на охорону здоров'я та права на безпечне для життя та здоров'я довкілля* можна спостерігати при вирішенні наступних справ: *Отгон проти Молдови* [9]; *Дубецька та інші проти України* [28]; *Fadeyeva v. Russia* [3], в яких ЄСПЛ з'ясував питання впливу екологічних проблем, пов'язаних із функціонуванням промислових підприємств-забруднювачів, на якість життя і здоров'я людей.

Проте можна простежувати і приклади *конкуренстності права на охорону здоров'я з іншими правами*, внаслідок чого відбувається послаблення «режиму загальної дозвільності».

Прикладом слугує зв'язок права на охорону здоров'я і права на повагу до приватного і сімейного життя та права на свободу вираження. Такий зв'язок спостерігаємо при вирішенні справ: *Von Hannover v. Germany*[11]; *Armoniene v.Lithuania* [1]; *I v. Finland* [5]; *Reklos and Davourlis v.Greece* [10]; *Bergens Tidende and others v. Norway* [2]; *Frankowicz v.Poland* [4], у яких йшлося про оприлюднення інформації (персональних даних, лікарських звітів, публікацій у пресі) про стан здоров'я пацієнтів. ЄСПЛ у наведених справах вказав на конкуруючі інтереси особи і суспільства та баланс між ними.

Висновки. Досліджуючи специфіку юридичного інструментарію втілення цінності здоров'я, можна простежити:

– декларування загальнодозвільної спрямованості правового регулювання на цій ділянці суспільних відносин;

– поєднання юридичних засобів загальнодозвільного і спеціально-дозвільного типу правового регулювання, що визначається природою досліджуваного права – «охороняти здоров'я». Це спонукає ретельно і прискіпливо оцінювати засоби «спеціально-дозвільного призначення», особливо юридичні дозволи для держави (насамперед, дискреційні повноваження) з позицій максимальної реалізації свободи людини, чим утримується загальнодозвільна спрямованість правового регулювання;

– формування багаторівневого обумовленого комплексу, що визначає загальнодозвільний тип регулювання у цій сфері соціального життя і охоплює: чинники змістовного характеру (збереження генофонду народу України) та формального характеру (використання незареєстрованих лікарських засобів), фактори зв'язків права на охорону здоров'я з іншими правами (взаємодовнювальними, як-от: із правом на життя, правом на відповідний життєвий рівень, правом на безпечне для життя та здоров'я довкілля або конкурентними, як-наприклад, із правом на повагу до приватного і сімейного життя та правом на свободу вираження).

Список використаних джерел

1. Case of *Armoniene v. Lithuania* (Application № 36919/02). *Judgment of the ECtHR* 25 February 2009. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-1850%22%5D> (дата звернення: 30.09.2024).
2. Case of *Bergens Tidende and others v. Norway* (Application no. 26132/95). *Judgment of the ECtHR* 02 August 2000. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58797%22%5D> (дата звернення: 30.09.2024).
3. Case of *Fadeyeva v. Russia* (Application no. 55723/00). *Judgment of the ECtHR* 9 June 2005. p. 68–69. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-3813%22%5D> (дата звернення: 30.09.2024).
4. Case of *Frankowicz v. Poland* (Application no. 53025/99). *Judgment of of the ECtHR* 04 May 2009. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90248%22%5D> (дата звернення: 30.09.2024).
5. Case of *I v. Finland* (Application no. 20511/03). *Judgment of the ECtHR* 17.10. 2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-87510%22%5D> (дата звернення: 30.09.2024).
6. Case of *Ivanov and Kashuba v. Ukraine* (Applications № 12258/09 та № 54754/10). *Judgment of the ECtHR* 29 January 2019 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d09 (дата звернення: 30.09.2024).

7. Case of Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal (Application no. 56080/13). *Judgment of the ECtHR* 19 December 2017. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-179556"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення: 30.09.2024).
8. Case of Miḥu v. Romania (Application no. 36903/13). *Judgment of the ECtHR* 01 June 2016. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{"itemid%22:\[%22001-161000%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{) (дата звернення: 30.09.2024).
9. Case of Otgon v. the Republic of Moldova (Application no.22743/07) 25 січня 2017 р.). *Judgment of the ECtHR* 25 January 2017. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid%22:\[%22001-167797%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення: 30.09.2024).
10. Case of Reġlos and Davourlis v. Greece (*Application no. 1234/05*). *Judgment of the ECtHR* 15 April 2009. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid%22:\[%22001-90617%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення: 30.09.2024).
11. Case of Von Hannover v. Germany (Application № 59320/00). *Judgment of the ECtHR* 24.09.2004. П. 57. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid%22:\[%22001-61853%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення: 30.09.2024).
12. Європейська соціальна хартія (переглянута). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 01.05.2024).
13. Загальна декларація прав людини 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 13.05.2024).
14. Загальна теорія права. Нормативний курс : підруч. для студ.-юристів / кол. авт.; за ред. С. В. Бобровник. 2-ге вид., стереотип. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 596 с.
15. Козюбра М. І. Практична філософія права : монографія. Київ : «ДУХ І ЛІТЕРА», 2024. 496 с.
16. Конституційне подання Уповноваженого Верховної Ради з прав людини № 5/6(21) від 6 січня 2021 року щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шістнадцятої статті 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року № 2801-XII, частини шостої ст. 4 Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 року № 2168-VIII, частини четвертої статті 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-111, абзацу другого розділу II Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII/. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/5_6_2021.pdf (дата звернення: 30.09.2024).
17. Коротка Н. О. Особисті немайнові права фізичних осіб в сфері охорони здоров'я : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2015. 200 с.
18. Міжнародний пакт про економічні соціальні і культурні права 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 13.05.2024).
19. Окрема думка судді Конституційного Суду України Лемака В. В. до Рішення Конституційного Суду України від 28 серпня 2020 року № 10-р/2020. Справа щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів», положень частин першої, третьої статті 29 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», абзацу дев'ятого пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік». URL: https://ccu.gov.ua/dokument/10-r2020_ (дата звернення: 30.09.2024).
20. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text__ (дата звернення: 30.09.2024).

21. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення профілактики коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 4 грудня 2020 року №1075-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-20#n8>. (дата звернення: 30.09.2024).
22. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : Закон України від 17 липня 1997 року №475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.09.2024).
23. Пушкіна О. В. Система прав і свобод людини та громадянина в Україні: теоретичні і практичні аспекти забезпечення. Київ : Логос, 2006. 416 с.
24. Радиш Я. Ф., Поживілова О. В., Гакало В. В. Репродуктивні права в Україні та країнах СНД: за матеріалами літературних джерел (до проблеми державного регулювання розвитку репродуктивного здоров'я в Україні). Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 10. С. 66–68.
25. Rechtsphilosophie / von Dr. iur. Dr. h. c. Kurt Seelmann o. Professor an der Universität Basel 4., überarbeitete Auflage. Verlag C. H. Beck München, 2007. P. 18.
26. Рішення Конституційного Суду України від 25 листопада 1998 року № 15- рп/1998 у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги). URL: <https://ccu.gov.ua/docs/394> (дата звернення: 30.09.2024).
27. Рішення Конституційного Суду України від 29 травня 2002 року № 10- рп/2002 у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/459> ((дата звернення: 30.09.2024).
28. Справа Дубецька та інші проти України ((Заява № 30499/03). Рішення ЄСПЛ 10 травня 2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_689#Text (дата звернення: 30.09.2024).
29. Справа Кондратьєєв проти України (Заява № 5203/09). Рішення ЄСПЛ 15 березня 2012. П.87. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:\[%22001-108023%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-108023%22]}) (дата звернення: 30.09.2024).
30. Справа Кушнір проти України (Заява № 42184/09). Рішення ЄСПЛ 11 березня 2014. П.п.144, 145. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a64#Text (дата звернення: 30.09.2024).
31. Справа Мельник проти України (Заява N 72286/01). П.п.104, 105. Рішення ЄСПЛ 28 березня 2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_049#Text (дата звернення: 30.09.2024).
32. Справа Салахов та Іслямова проти України (Application no. 28005/08). Рішення ЄСПЛ 14 червня 2013. П.145. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-117134%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-117134%22]}).
33. Справа Темченко проти України (Заява № 30579/10). Рішення ЄСПЛ 15 жовтня 2015. П.89. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a83#Text (дата звернення: 30.09.2024).
34. Справа Яковенко проти України (Заява N 15825/06). Рішення ЄСПЛ 25 січня 2008. П.п. 92, 93, 98–100. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_438#Text (дата звернення: 30.09.2024).
35. Тюхтій Н. Репродуктивні особисті немайнові права фізичних осіб. *Юридична Україна*. 2013. № 6. С. 70–75.
36. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 30.09.2024).

References

1. Case of Armoniene v. Lithuania (Application № 36919/02). *Judgment of the ECtHR 25 February 2009*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-1850%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
2. Case of Bergens Tidende and others v. Norway (Application no. 26132/95). *Judgment of the ECtHR 02 August 2000*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58797%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
3. Case of Fadeyeva v. Russia (Application no. 55723/00). *Judgment of the ECtHR 9 June 2005*. p. 68– 69. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-3813%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
4. Case of Frankowicz v. Poland (Application no. 53025/99). *Judgment of the ECtHR, 04 May 2009*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90248%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
5. Case of I v. Finland (Application no. 20511/03). *Judgment of the ECtHR 17.10. 2008*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-87510%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
6. Case of Ivanov and Kashuba v. Ukraine (Applications № 12258/09 та № 54754/10). *Judgment of the ECtHR 29 January 2019*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d09 (data zvernennia: 30.09.2024).
7. Case of Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal (Application no. 56080/13). *Judgment of the ECtHR 19 December 2017*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-179556%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
8. Case of Mihiu v. Romania (Application no. 36903/13). *Judgment of the ECtHR 01 June 2016*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22:%5B%22001-161000%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
9. Case of Otgon v. the Republic of Moldova (Application no.22743/07) 25 January 2017). *Judgment of the ECtHR 25 January 2017*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-167797%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
10. Case of Rekklos and Davourlis v. Greece (Application no. 1234/05). *Judgment of the ECtHR 15 April 2009*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90617%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
11. Case of Von Hannover v. Germany (Application №59320/00). *Judgment of the ECtHR 24.09.2004. II. 57*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-61853%22%5D%7D> (data zvernennia: 30.09.2024).
12. *Yevropeiska sotsialna khartiia (perehliana)*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (data zvernennia: 01.05.2024).
13. *Zahalna deklaratsiia prav liudyny 1948 roku*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (data zvernennia: 13.05.2024).
14. *Zahalna teoriia prava. Normatyvnyi kurs : pidruch. dlia stud.-yurystiv / kol. avt. ; za red. doktora yuryd. nauk, prof. S. V. Bobrovnyk. 2-he vyd., stereotyp*. Kyiv : Yurinkom Inter, 2023. S. 95.
15. Koziubra, M. I. (2024). *Praktychna filosofii prava : monohrafiia*. Kyiv : «DUKh I LITERA».
16. *Konstytutsiine podannia Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady z prav liudyny № 5/6(21) vid 6 sichnia 2021 roku shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen chastyn piatoi, shistnadtsiatoi statti 16 Zakonu Ukrainy «Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia» vid 19 lystopada 1992 roku № 2801-KhII, chastyny shostoї statti 4 Zakonu Ukrainy «Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naseleennia» vid 19 zhovtnia 2017 roku № 2168-VIII, chastyny chetvertoї statti 29 Zakonu Ukrainy «Pro zakhyst naseleennia vid infektsiinykh khvorob» vid 6 kvitnia 2000 roku № 1645-III, abzatsu druhoho rozdilū II Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin ta vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist,*

- deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy» vid 28 hrudnia 2014 roku № 76-VIII//*. Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/5_6_2021.pdf (data zvernennia: 30.09.2024).
17. Korotka, N. O. (2015). *Osobysti nemainovi prava fizychnykh osib v sferi okhorony zdorovia : dysertatsiia ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03..* Kyiv : Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka.
 18. *Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni sotsialni i kulturni prava 1966 roku*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (data zvernennia: 13.05.2024).
 19. *Okrema dumka suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Lemaka V.V. do Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 28 serpnia 2020 roku № 10-r/2020. Sprava shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro vstanovlennia karantynu z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2, ta etapiv poslablennia protyepidemichnykh zakhodiv», polozhen chastyn pershoi, tretoi statti 29 Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik», abzatsu deviatoho punktu 2 rozdlu II «Prykintsevi polozhennia» Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik»»*. Retrieved from <https://ccu.gov.ua/dokument/10-r2020> (data zvernennia: 30.09.2024).
 20. *Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia : Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 1992 roku № 2801-KhI*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (data zvernennia: 30.09.2024).
 21. *Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia profilaktyky koronavirusnoi khvoroby (COVID-19) : Zakon Ukrainy vid 4 hrudnia 2020 roku №1075-IKh*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-20#n8>. (data zvernennia: 30.09.2024).
 22. *Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod : Zakon Ukrainy vid 17 lypnia 1997 roku № №475/97-VR*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 30.09.2024).
 23. Pushkina, O.V. (2006). *Systema prav i svobod liudyny ta hromadianyna v Ukraini: teoretychni i praktychni aspekty zabezpechennia*. Kyiv : Lohos.
 24. Radysh, Ya. F., Pozhyvilova, O. V., Hakalo, V. V. (2011). Reproduktyvni prava v Ukraini ta krainakh SND: za materialamy literaturnykh dzherel (do problemy derzhavnoho rehuliuвання rozvytku reproduktyvnoho zdorovia v Ukraini). *Investysii: praktyka ta dosvid. № 10*. S. 66–68.
 25. *Rechtsphilosophie / von Dr. iur. Dr. h. c. Kurt Seelmann o. Professor an der Universität Basel 4., überarbeitete Auflage*. Verlag C. H. Beck München, 2007. P. 18.
 26. *Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 25 lystopada 1998 roku № 15- rp/1998 u spravi za konstytutsiinym podanniam 66 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia pereliku platnykh posluh, yaki nadaiutsia v derzhavnykh zakladakh okhorony zdorovia ta vyshchykh medychnykh zakladakh osvity» (sprava pro platni medychni posluhy)*. Retrieved from <https://ccu.gov.ua/docs/394> (data zvernennia: 30.09.2024).
 27. *Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 29 travnia 2002 roku № 10- rp/2002 u spravi za konstytutsiinym podanniam 53 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo ofitsiinoho tлумachennia polozhennia chastyny tretoi statti 49 Konstytutsii Ukrainy «u derzhavnykh i komunalnykh zakladakh okhorony zdorovia medychna dopomoha nadaietsia bezoplatno» (sprava pro bezoplatnu medychnu dopomohu*. Retrieved from <https://ccu.gov.ua/docs/459> ((data zvernennia: 30.09.2024).
 28. *Sprava Dubetska ta inshi proty Ukrainy ((Zaiava № 30499/03). Rishennia YeSPL, 10 travnia 2011*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_689#Text(data zvernennia: 30.09.2024).
 29. *Sprava Kondrateiev proty Ukrainy (Zaiava № 5203/09). Rishennia YeSPL 15 bereznia 2012*. P. 87. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22%20%3A%202001-108023%22>] (data zvernennia: 30.09.2024).

30. *Sprava Kushnir proty Ukrainy (Zaiava № 42184/09). Rishennia YeSPL 11 bereznia 2014.* P. 144, 145. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a64#Text (data zvernennia: 30.09.2024).
31. *Sprava Melnyk proty Ukrainy (Zaiava N 72286/01). P.p.104, 105. Rishennia YeSPL, 28 bereznia 2006.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_049#Text (data zvernennia: 30.09.2024).
32. *Sprava Salakhov ta Isliamova proty Ukrainy (Application no. 28005/08). Rishennia YeSPL, 14 chervnia 2013.* P. 145. Retrieved from [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%-22001-117134%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%-22001-117134%22]}).
33. *Sprava Temchenko proty Ukrainy (Zaiava № 30579/10). Rishennia YeSPL 15 zhovtnia 2015.* P. 89. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a83#Text (data zvernennia: 30.09.2024).
34. *Sprava Yakovenko proty Ukrainy (Zaiava N 15825/06). Rishennia YeSPL, 25 sichnia 2008.* P. 92, 93, 98-100. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_438#Text (data zvernennia: 30.09.2024)).
35. Tiukhtii, N. (2013). Reproduktyvni osobysti nemainovi prava fizychnykh osib. *Yurydychna Ukraina. № 6.* S. 70–75.
36. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 435-IV.* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (data zvernennia: 30.09.2024).

**THE VALUE OF THE HEALTH OF A PERSON
AND THE POSSIBILITY OF ITS IMPLEMENTATION THROUGH
THE MEANS OF A GENERALLY PERMISSIBLE TYPE
OF LEGAL REGULATION**

Nataliya Radanovych

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: nataliya.radanovych@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-0126-6188*

The essence of the generally permissive type of legal regulation is seen in its focus on the maximum realization of freedom within the existing legal order. Therefore, the scope of this regulation is associated with social values, the realization of which is dependent on the appropriate scope of freedom and is made possible by legal means of “general permissive purpose”. Such values include, first of all, the value of a Human Person, his/her life and health, honor and dignity, inviolability and security, as well as democracy, local self-government, civil society, etc. It is established that human health, as a value determined in the system of others, acquires additional opportunities for its legal protection. This is due to the relevant legal prohibitions, obligations, and permissions which form the content, scope and boundaries of a number of rights which “orient” the general permissive process of introducing this value. Accordingly, the author analyzes the legal instruments of mediation of the “right to health care” and related rights, and clarifies their functional purpose for the maximum possible expansion of the scope of freedom with regard to the restoration, preservation and development of this component of the value of the human personality.

Keywords: values, right to life, right to health care, reproductive human rights, legal prohibitions, obligations, permissions.

*Стаття: надійшла до редакції 10.11.2024
прийнята до друку 19.11.2024*